

RPW/68712/2020 P
Data: 2020-08-25

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

KRZYSZTOF PIETRASZKIEWICZ

PREZES

Warszawa, dn. 20 sierpnia 2020 r.

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2020 -08- 25
ZAL.	NR

Pan
dr hab. Maciej Taborowski
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

Na wstępie pragnę podziękować za możliwość przedstawienia stanowiska sektora banków w kwestii korzystania z ofert kredytów i pożyczek bankowych przez konsumentów, którzy ogłosili upadłość.

Odnosząc się do zarzutu ryzyka dyskryminowania i wykluczenia klientów z rynku finansowego, pragnę zauważyć, że klienci, którzy ogłosili upadłość, **nie są automatycznie wykluczeni z możliwości udzielenia finansowania, choć fakt ogłoszenia upadłości jest jedną z okoliczności branych pod uwagę podczas badania zdolności kredytowej.** Banki stosują indywidualne podejście do konkretnej sprawy w ramach całości procesu badania zdolności kredytowej, analizując w szczególności w omawianym zakresie:

- na jakim etapie znajduje się postępowanie w sprawie upadłości – czy zostało ono zakończone bądź umorzone,
- jaki jest plan spłaty zadłużenia i wynikające z niego: całkowita kwota zadłużenia do spłaty oraz kwota miesięcznych obciążeń,
- jaka była przyczyna problemów finansowych klienta i czy źródło problemów ustąpiło, czy wciąż ma miejsce,
- czy klient posiada stabilne i wiarygodne źródło dochodu zgodnie w tym czy spełnione są wymogi Rekomendacji T,
- czy klient posiada zdolność kredytową z uwzględnieniem obciążeń wynikających z planu spłaty i raty wnioskowanego kredytu,
- czy klient posiada wiarygodność kredytową w oparciu o dotychczasową historię kredytową.

Jednocześnie, jak wynika ze wstępnych szacunków, liczba wniosków z informacją o upadłości dotyczących udzielenia pożyczki gotówkowej, karty kredytowej lub limitu w rachunku stanowi w bankach mniej niż promil wszystkich takich wniosków złożonych w tym roku.

Mając powyższe na uwadze, fakt przeprowadzenia postępowania upadłościowego jest czynnikiem wymagającym od banku analizy w ramach całości procesu oceny możliwości udzielenia nowego finansowania. Niemniej jednak – jak wynika z dotychczas otrzymanych od banków odpowiedzi – możliwe jest przyznanie kredytu klientom z zakończonym bądź umorzonym postępowaniem, jeśli wynik oceny zdolności kredytowej klienta jest pozytywny.

Banki są bowiem instytucjami zaufania publicznego, a ich działalność podlega nadzorowi sprawowanemu przez Komisję Nadzoru Finansowego. Jednym z podstawowych ustawowych obowiązków banków jest **badanie zdolności kredytowej osób składających wnioski o zawarcie umowy kredytu**. Zgodnie z art. 70 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, bank uzależnia przyznanie kredytu od zdolności kredytowej kredytobiorcy. Przez zdolność kredytową rozumie się zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie. Kredytobiorca jest obowiązany przedłożyć na żądanie banku dokumenty i informacje niezbędne do dokonania oceny tej zdolności. Osobie fizycznej, prawnej lub jednostce organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, o ile posiada zdolność prawną, które nie mają zdolności kredytowej, bank może udzielić kredytu tylko w przypadkach ściśle określonych w ustawie. Jak wskazuje się w doktrynie, to *„ustawodawca skierował do banków publicznoprawny zakaz udzielania kredytów podmiotom niedającym gwarancji wypłacalności. Podstawowym celem tego zakazu jest ochrona deponentów, których interesy mogą być zagrożone poprzez udostępnianie środków pochodzących z dokonanych przez nich wkładów oszczędnościowych i innych depozytów osobom o niewystarczająco sprawdzonej zdolności kredytowej. Z treści tego przepisu [art. 70 pr. b.] wynika więc uprawnienie wobec kredytobiorców, a zarazem obowiązek banku wobec deponentów, do przeprowadzenia kontroli zdolności kredytowej zarówno na etapie zawiązania stosunku kredytowego, jak i w czasie jego trwania”* (Z. Ofiarski, komentarz do ustawy – Prawo bankowe). Również w wydawanych przez KNF Rekomendacjach (na przykład we wspomnianej wyżej Rekomendacji T czy Rekomendacji S) oczekuje się od banków analizy zdolności kredytowej, w tym w oparciu o zewnętrzne bazy danych.

Publicznoprawny charakter obowiązku badania zdolności kredytowej oznacza, że bank jest zobligowany do badania tej zdolności w każdym przypadku bez względu na to, kto ubiega się o kredyt i jaka jest wnioskowana kwota kredytu. Sytuacja potencjalnego kredytobiorcy, który już raz wpadł w spiralę zadłużenia czy ogłosił upadłość na skutek braku możliwości spłaty zobowiązań (bardzo często jak pokazuje praktyka nie z przyczyn losowych lub niezawinionych) musi być oceniona jak sytuacja każdego innego potencjalnego kredytobiorcy. Fakt ogłoszenia upadłości jest jednym z czynników wpływających na ocenę zdolności kredytowej, ponieważ w absolutnej większości przypadków jak pokazuje praktyka, osoba wobec której ogłoszono upadłość konsumencką nie osiąga wystarczających dochodów, które mogłyby w świetle wspomnianych wyżej regulacji zapewnić spłatę kredytu wraz z odsetkami w przepisanych terminach spłaty.

Mając powyższe na uwadze, pragnę podkreślić, że działania podejmowane przez banki w zakresie oceny zdolności kredytowej są podejmowane w

interesie ich klientów. Banki, analizując zdolność kredytową, działają z najwyższą starannością wymaganą od profesjonalistów. Właściwe decyzje o przyznaniu kredytu lub odmowie jego zawarcia chronią klientów przed nadmiernym zadłużeniem i zawarciem zobowiązań, których nie będą w stanie spłacić, jak również uwzględniają interesy klientów – deponentów, którzy powierzając bankom swoje środki, oczekują od nich podejmowania racjonalnych decyzji kredytowych.

Niezależnie od powyższego, pragnę zauważyć, że sektor bankowy od kilku lat obserwuje nieustanny trend przyjmowania kolejnych regulacji prawnych, które mają na celu wzmocnienie ochrony dłużników z pokrzywdzeniem wierzycieli, prowadząc do pogłębienia asymetrii praw tych podmiotów. Ustawodawca konsekwentnie wprowadza rozwiązania służące daleko idącemu w uprzywilejowaniu dłużników względem banków (utrudniając tym drugim wszelkie skuteczne dochodzenie uzasadnionych prawnie roszczeń na drodze sądowo- prawnej), a nie jedynie do wyrównania faktycznej nierówności pomiędzy tymi podmiotami. Bez wątpienia powyższy trend regulacyjny wzmocniający postawy nieodpowiedzialności za długi jest jednoznacznie szkodliwy dla egzekutywności prawnej, dyscypliny płatniczej, całej gospodarki, państwa i wszystkich jego obywateli.

Ponadto, wprowadzone zmiany konsekwentnie prowadzą do osłabienia pozycji wierzyciela na niespotykaną dotychczas skalę, również w porównaniu z regulacjami obowiązującymi w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej, stawiając wierzycieli w gorszej pozycji konkurencyjnej względem wierzycieli w innych państwach członkowskich, co narusza traktatowe reguły konkurencji prawa UE.

Co szczególnie istotne w omawianej sprawie, uchwalona w 2019 r. nowelizacja ustawy – Prawo upadłościowe wprowadziła zrównanie zasad ogłaszania upadłości konsumentów i osób fizycznych prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą. Ponadto, ogłaszanie upadłości osób fizycznych stało się o wiele łatwiejsze z uwagi na rezygnację z badania przez sąd na tym etapie postępowania zachowania dłużnika i jego przyczynienia się do stanu niewypłacalności. Skutkiem nowelizacji będzie nie tylko zwiększenie liczby ogłaszanych upadłości, ale również osłabienie moralności płatniczej dłużników poprzez m.in. wprowadzenie zachęty do zaciągania nowych zobowiązań w sposób nieodpowiedzialny z widokiem na możliwość ich łatwego umorzenia w procesie upadłości konsumenckiej.

Z tego względu ZBP w toku konsultacji publicznych nowelizacji Prawa upadłościowego ZBP sygnalizował również ryzyko wystąpienia skutków takich jak wykluczenie części klientów z legalnych źródeł finansowania. Zbyt daleko idąca liberalizacja przepisów o upadłości konsumenckiej oraz wspomniane wprowadzanie innych rozwiązań osłabiających uprawnienia banku jako wierzyciela może oznaczać wzrost liczby odmów w sprawie wniosków o zawarcie umowy kredytowej.

Z uwagi na niesprzyjające otoczenie prawne oraz podejmowane ostatnio decyzje dotyczące krajowego systemu finansowego i prowadzoną politykę pieniężną, banki wpadają w pułapkę niskiej rentowności i powoli tracą zdolność do finansowania rozwoju gospodarki. Obecnie ogromne znaczenie zarówno dla banków, jak i ich klientów ma przyjęta przez RPP obniżka stóp procentowych. Niestety, decyzje o sukcesywnych obniżaniu wysokości stóp procentowych wywołują negatywne skutki dla klientów. Redukcja stóp do tak niskiego poziomu, jak jest obecnie, nie

przyczynia się do pobudzenia akcji kredytowej, a wręcz przeciwnie - w znaczącym stopniu pogarsza się dostępność kredytów.

Wreszcie, należy wspomnieć o braku wystarczającej edukacji finansowej obywateli i wiedzy o tym, jak działają podstawowe produkty finansowe. Powyższe w sposób oczywisty przykłada się na problemy z właściwym zarządzaniem domowym budżetem, oszczędzaniem, jak również zwiększa ryzyko nadmiernego zadłużania się, prowadzącego nawet do powstania spirali zadłużenia. W tym miejscu pragnę zauważyć, że Związek Banków Polskich oraz Fundacja Warszawski Instytut Bankowości aktywnie działają na rzecz zwiększenia świadomości finansowej Polaków, prowadząc programy edukacyjne, takie jak „Bankowcy dla edukacji”.

Podsumowując, zagadnienie możliwości zawarcia nowej umowy kredytu przez konsumenta, który wcześniej ogłosił upadłość, należy rozpatrywać wyłącznie w ramach realizacji procesu obowiązku banków do badania zdolności kredytowej. Ponadto, istotny i często niedostrzegany przez nieprofesjonalny uczestników rynku wpływ na dostępność kredytów mają takie czynniki jak: regulacje prawne osłabiające ewentualną możliwość ściągania należności od nierzetelnych dłużników, liberalizacja zasad upadłości konsumenckiej, która nie uwzględnia słuszných interesów wierzycieli, ale również prowadzona polityka monetarna i finansowa w kraju i poziom wiedzy finansowej Polaków.

Wyrażam nadzieję, że powyższe wyjaśnienia okażą się wyczerpujące w przedmiotowej sprawie. Ze swojej strony deklaruję gotowość do dalszych rozmów na temat sytuacji konsumentów na rynku usług finansowych.

W wyrażeni szcunku
inf,

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH
UL. L. KRUCZKOWSKIEGO 8.
00-380 WARSZAWA
TEL. 22 48-68-180 FAKS 22 48-68-100
NIP: 526-000-09-91. REGON: 012015529

OPLATA POBRANA
TAXE PERCUE-POLOGNE
Umowa z Poczta Polska SA
33/CP RH13-3/2003/D

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH
WPL. 2020-08-25
ZAL. NR

Pan
Dr Maciej Taborowski
ZASTĘPCA RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH
Aleja Solidarności 77
00-090 WARSZAWA